ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ГОДИНА XIX — Број 292 — Субота, 3 август 1957

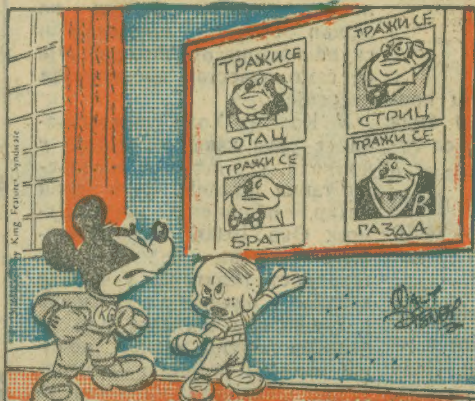

МИКИ И НАХОД РИЋА

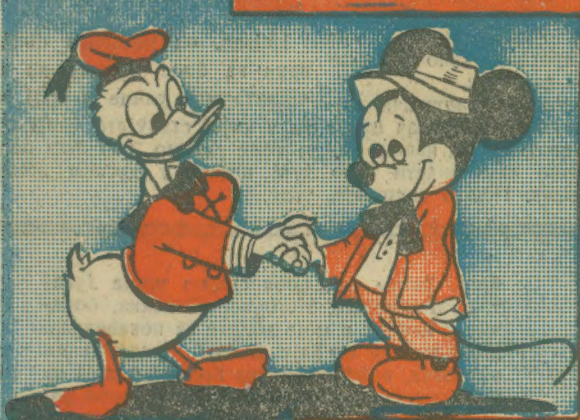

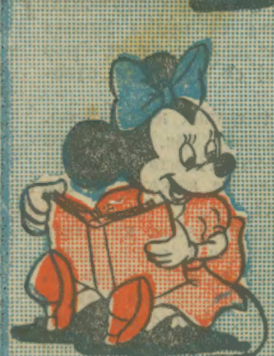

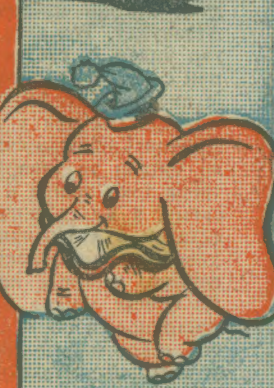

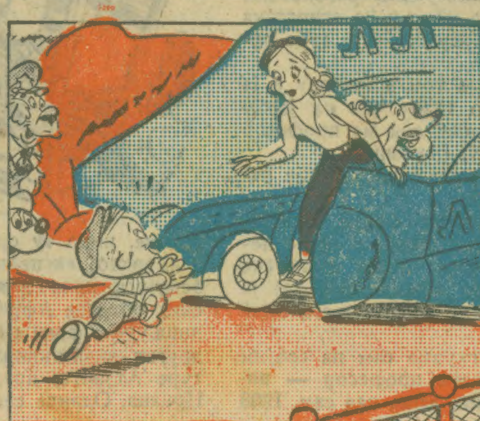

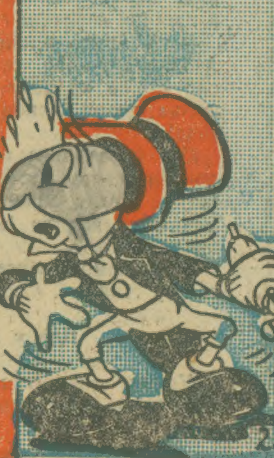

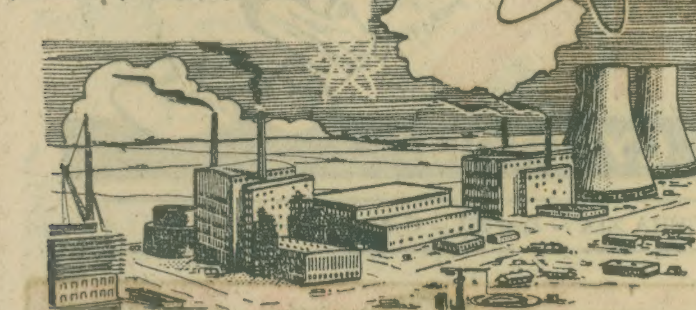

Прва атомска централа

Притиском на ручицу велике разводне табле почео је недавно да се остварује један од најстаријих снова људског рода: огромна снага скривена и заробљена у материји ослобођена је и служи за добро човека. Прорадила је прва велика и потпуна атомска централа на свету, Колдер Хол у Енглеској, у којој се помоћу урана добија електрична енергија.

Четири петине те атомске фабрике готово се не могу разликовати од обичне електричне централе. То су велике дворане с многобројним цевима живих боја, разводне табле прошаране разним инструментима, турбине, генератори. Тек у срцу централе налази се на оно што је чини јединственом у свету: на атомски реактор. У њему се атомска енергија претвара у водену пару; у дворанама с турбинама та пара покреће генераторе који производе електричну енергију. Засад ради само један реактор „Колдер А“, а ускоро ће прорадити и „Колдер Б“. Тада ће централа давати укупно 184.000 киловата електричне струје. Већ сада, кад подмири своје потребе, атомска фабрика произведе довољно струје да снабде град од 50.000 становника.

Извор енергије ове централе су атоми урана, тешког метала о чијим се особинама пре педесет година веома мало знало, а о могућностима техничке примене једва да се нешто наслућивало још и пред Други светски рат. Потпуно искористити енергију скривену у атому урана, значило би ухиљадоструччити постојеће залихе погонског горива на земљи. Уствари, сложеним и скупим процесом искоришћује се само известан проценат те енергије.

У Колдер Холу употребљава се уран какав се налази у природи. Од њега су начињени танки штапићи дуги један метар, обавијени магнезијумом. Око 10.000 таквих штапића ставља се у унутрашњост реактора, у канале великог цилиндра избушене у графитним циглама. Кад се реактор напуни ураном, почиње атомска реакција — цепају се милијарде уранових атома. Приликом тог процеса ослобађа се велика количина топлоте. У реактору, по каналима око уранских штапића, под притиском се налази гас угљен-диоксид. Он преузима топлоту створену атомском реакцијом и преноси је до четири казана. У сваком од њих има 80 километара челичних цеви напуњених водом. Гас, угрејан до 400 Целзијевих степени, преноси топлоту на воду у цевима, она се претвара у пару која покреће турбине, а ове служе за погон генератора што производе струју.

Грађење реактора — срца централе — претстављало је тежак испит за техничаре, јер досад су постављани само мали лабораториски уређаји таквог типа. Темељ реактора, тешког 22.000 тона претставља плоча од армираног бетона дуга 40, широка 32 и дебела 3,40 метра. Њена тежина износи 10.000 тона.

Безбедност у Колдер Холу је потпуна. Ван реактора ту не може настати никаква атомска експлозија, нити коме од запослених прети опасност од радиоактивног зрачења. Због тога се прва атомска централа није морала градити на неком пустом, ненасељеном месту. Ипак, при избору терена морало се о нечему строго водити рачуна: да буде довољно воде. Равно 700 милиона литара воде протече дневно кроз уређаје Колдер Хола. Зато је централа подигнута у близини реке Колдер.

Прва атомска централа стајала је грдне милијарде. Она је толико скупа да се Енглеској не би исплатило да је подигне само зато да би била прва земља на свету која је атомску енергију натерала да њеним становницима осветли собе, или да на електричном шпорету скува ручак. Све већа потреба за погонским горивом и ограничене количине угља и нафте биле су највећи разлог за тај велики издатак. Јер, само у току једне године, атомска централа заштедеће Енглеској 10 милиона тона угља. Сматра се да ће се и трошкови градње таквих централа убудуће све више смањивати. Засад је атомска струја из Колдер Хола још за један и по пут скупља од обичне.

Две године пре енглеске атоомске централе инжењери Совјетског Савеза начинили су експерименталну атомску централу, пуштену у рад 1955 године. Она ради повремено и даје струју за Москву.

ИАКО СЛАБИЈИ

Француски поларни истраживачи успели су да остваре један несвакидашњи подвиг. Иако их има мало, затим располажу знатно скромнијим материјалом и имају оскуднија средства за поларна истраживања од америчке и совјетске антарктичке експедиције, они су пре кратког времена први стигли на магнетски пол Антарктика. Америчка и совјетска експедиција нису успеле да стигну до ове тачке и одустале су од овог смелог подухвата. На антарктичком магнетском полу вихори се француска тробојница. Да би поставили базу, звану Шарко, недалеко од магнетског пола, Французи су морали да превале од Урвилског Мора, које запљускује обале Антарктика, 334 километра. На овом кратком путу провели су 120 дана пуних надљудских напора. Том приликом превозили су 40 тона материјала на возилима са гусеницама и то преко брда и урвина и на висини од преко 3.000 метара. Возила су често морала да стану, јер би се мотори замрзли, а саонице пропале у провалију из којих је требало вадити материјал и машине помоћу дизалица. Прву деоницу пута дугу 35 километара експедиција је превалила за месец дана, а другу деоницу, дугу 149 километара, превалила је за 49 дана. За све ово време жива у термометру није се никад попела изнад 10 степени испод нуле, а 32 дана температура је износила 40 степени испод нуле. Ветар је често дувао брзином од 200 километара на сат.

ЈЕДАН У МИРНОМ СТАЊУ, А ДРУГИ ПЛИВАЈУЋИ...

Неки Е. Полкен, из Париза, постигао је велики рекорд у роњењу лежећи на једном месту. Он је заронио у воду, легао и тако остао непомичан шест минута, 29 секунди и четири десетине. Рекорд у пливању под водом постигао је Џон Хауард, из Чикага, године 1938. Он је заронио и препливао под водом 126 метара за два минута и 35 секунди.

Све од металних запушача

Ако желите да начините даире, узмите овално дрво, неколико одбачених лимених запушача, комадић преостале свиле и ексер. Да би даире изгледале лепше, треба их обавити шареном хартијом. Чекићем исправите посувраћени обод запушача. Кад постане сасвим раван, забодите ексер у средину. На један ексер нанижите три-четири метална запушача, тако да између њих остане празан простор, како би даире могле да звече.

Од металних запушача може се начинити и брисач ципела пред вратима. На нашем цртежу тачно ћете видети како се он прави. Пошто завршите закивање, брисач можете да обојите.

Најзад, од металних поклопаца за боце можете да саставите име улице и број куће у којој станујете, своје име и томе слично, као што показује цртеж у десном доњем углу.

(5)

Златна медаља Атлантиде

РОМАН ОД Г. ГОЛУБОВА

— Пре свега, Платонова прича није легенда, већ тачан научни опис, — професорским тоном одговори Хигинс. — Друго, — ту он устаде и трљајући руке стаде да корача по соби — друго, Платон није једини древни мислилац који је споменуо Атлантиду. Три века после њега, Грк Кантор видео је својим очима надгробни камен с натписом о тој земљи. О Атлантиди је писао и Страбон у својој „Географији“, Плиније Старији у „Природној историји“, Диодор Сицилијански и многи други. Јесте ли читали те ствари? Али, зар новинара треба тако нешто и питати? Ви пишете о свему, а никад ништа не читате. Између осталог, о Атлантиди је сачувано неупоредиво више историских сведочанстава него, рецимо, о Троји или о древној Микени. Да нећете можда да одричете и њихово постојање, и поред Шлимановиx и Евансових ископавања? Због чега онда сумњати у постојање Атлантиде?

Признајем, нисам знао шта да одговорим. Хигинс изненада стаде испред мене и настави снажним гласом:

— А зашто бисмо, уопште, и тражили Атлантиду? Зар се она изгубила? Ево, ово стење на коме стоји мој дом — он ногом удари о под — јесте тло Атлантиде!

Мој израз лица мора да је био сасвим изгубљен, јер се Хигинс одједном насмејао — весело, пркосно, младалачки. И домаћински, као да је реч о шољици кафе, предложи:

— Хајдемо, Свенсене, провешћу вас кроз земљу Атланта.

Ноћ у Атлантиди

Уским, завојитим степеницама попели смо се на други спрат. Професор отвори врата, пропуштајући ме испред себе, и ја се нађох буквално у музеју.

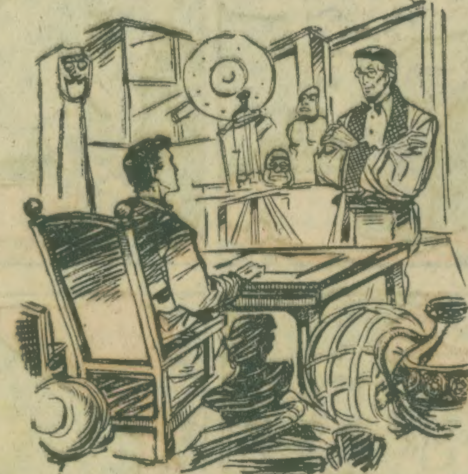
Одаја је била велика, али је, због мноштва чудних предмета, изгледала тесна. При самом улазу спотакао сам се о камени стуб с некаквим писменима. Још неколико сличних стубова, надгробних споменика и делова статуа, лежало је поред зидова и око огромног стола затрпаног књигама. Зидови се готово нису видели: прекривале су их географске карте, велики снимци, шарене маске древних Инка, какве сам већ видео у научним часописима. Из једног угла собе, стилизовано-уским загонетним очима, шкиљила је на мене нека египатска богиња, а у другом углу кезио је зубе дрвени црначки бог.

Очи су ми летеле по том шаренилу и ја сам збуњено окретао главу час на једну час на другу страну, све док ме професор није вратио на земљу, рекавши:

— Па... ето вам Атлантиде! Тачније речено, њених колонија.

Збацивши на под гомилу књига, ослободио је за мене једну столицу, а он се леђима наслонио на велик модел египатске пирамиде неправилног облика: врх јој је био отсечен, тако да је уместо њега била равна површина.

— Све те доказе скупио сам на својим путовањима, — настави професор — почев још од студентских дана, кад сам, 1908 године, имао ту срећу да узмем учешћа у знаменитој експедицији доктора Леа Фробенијуса кроз дивљине гвинејских обалских области Африке. Тамо смо нашли задивљујуће фине радове од бронзе и много других занимљивих предмета древне културе Атланта, предака данашњих Јоруба-Црнаца. Оданде сам донео тог црнпурастог бога. Затим сам прокрстарио шуме Јукатана, Гватемале, Источног Мексика, боравио у Египту и моја збирка се повећавала. Како вам се свиђају маске? — запита ме изненада, показујући два предмета која су висила један крај другог — нешто што није било ни штит ни чинија, израђено у облику људског лица, с непристојно исплаженим језицима. Маске су веома личиле једна на другу и разликовале су се само у детаљима: на једној су очи биле отворене, на другој не.

— Није лоше, — одговорих неодређено. — Али, опростите, професоре, какве то везе има са Атлантидом? Ништа не разумем. Не мислите ваљда да кажете да сте их нашли у Атлантиди?

— Не. Једна од њих, та десна, која има отворене очи, то је митска Горгона Етрураца, најстаријих становника данашње Италије. Другу маску донео сам из Мексика, с друге обале океана. Можда ви можете да ми објасните због чега оне толико личе једна на другу?

Да, професор је имао право: маске су биле запањујуће сличне.

— А пирамиде? — строго ме запита. — Откуд египатске пирамиде код старих Инка и Маја? У Мексику, недалеко од Кемолкоа, видео сам читаве планинске ланце од таквих пирамида. Домороци их тако и називају: Кордиљеро. Протежу се неких двадесет километара, до саме обале океана. Највећа пирамида коју смо видели имала је у основи 285 метара, а висином је превазилазила десетоспратну кућу. Саграђена је од земље и печених опека. Две огромне пирамиде, посвећене Сунцу и Месецу, може да види свак ко то жели тридесет километара северно од Мексика. Дижу се на ономе месту где је некад брујао многојезични Теотихуакан, древни град богова.

(Наставиће се)

Славни лакрдијаши

Паметна дворска будала

Некада су краљеви и принчеви држали уза се лакрдијаше и дворске будале, који су имали преимућство над осталим дворанима утолико што су смели да кажу све што мисле. Уствари, они нису били ни будале ни лакрдијаши, већ паметни, духовити људи.

Чак су и Римљани имали лакрдијаше, којипут кепеце или богаље. Један од најпознатијих био је неки Дандериус, који је служио за увесељавање императору Теофилу. Једног дана уђе он у одаје царице Теодоре баш кад је она, у великој тајности вршила хришћански религиозни обред. Њен муж био је један од римских владара који су прогањали хришћане, и Теодора се јако уплаши дворске будале. Он запита краљицу шта ради. Ова му одговори, али, наравно, не рече истину. Дворска будала био је толико паметан да је не ода императору, њеном мужу, јер је знао да би она нашла могућност да му се освети.

Лакрдијаш Трибуле

Један од најчувенијих дворских будала је Трибуле, који је служио на двору Луја XII и Франсоа I. Писац Мишел Зевако узео га је за главног јунака у неколико својих романа, јер му је живот био испуњен занимљивим пустоловинама. Трибуле није припадао оним дворским будалама које често срећемо у старим позоришним комадима. Он није под комичном маском крио свој подао карактер и подмукла осећања. Био

је несрећник који је знао да у шали каже најгорча животна искуства. Великаши су се силно забављали на рачун његових недаћа, грохотом су се смејали његовим причама, а нису схватили фину иронију његових досетки које су често ишле на њихов рачун.

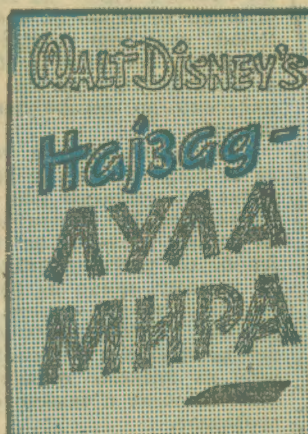
Ко умије њему...

За време Франсоа I на француском двору био је дворска будала неки Бриске. Када је шпански краљ Карло V напао Француску, и док је вршио опсаду Марсеља, Бриске уђе у непријатељску пешадију, претстави се као видар и почне да лечи војнике. У почетку је имао среће и излечи доста људи, али касније болесници стану да умиру. Глас дође до војног заповедника и он одлучи да га обеси, али, пошто се јако свидео шпанском престолонаследнику, овај му спасе живот и узме га у службу.

После извесног времена, Бриске постане шеф поштанске станице у Паризу. Пошто је за сваког изнајмљеног француског коња наплаћивао по 20 сола, а за шпанског 25 сола, брзо се обогатио.

Лакрдијаши и дворске будале заузимали су некад врло видно место на дворовима. Некипут су мењали професију, као Бриске, и постајали богати људи. С временом, они нестају из друштвеног живота, оставивши за собом приче и неколико занимљивих ликова у позоришним комадима.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ПЕРИСКА

Има дивних шкољки. Оне привлаче пажњу и својим обликом и својом разноликошћу боја. Можете их и сами пронаћи шетајући обалом, а можете их видети и код дечака и код девојчица који седе на камену пред кућом у неком приморском граду и продају шкољке. У тим „дућанима", ако има периска, онда она баци у засенак све шкољке. То је велика троугласта шкољка, једна од највећих шкољки. Живи у Средоземном Мору, а има је и у Јадрану. Може да буде дугачка и до један метар. Изнутра је глатка и руменкаста, а споља љускава и храпава. Месо јој се једе. Позната је у Далмацији и под именима: ошћур и лостура.

Када бисте могли да прошетате мало по дну мора, нашли бисте периску највише у тихим долинама, на пешчано-муљевитом дну. Зачудио би вас њихов положај. Пред вама би се указало читаво „јато" полуотворених поклопаца. То су периске и оне стоје једна до друге с врхом у песку или причвршћене уз неки камен. Причвршћене су нитима танким као паучина.

Ако бисте упитали стручњака да вам каже нешто детаљније, ево шта би вам одговорио:

— Њене љуштуре су веома танке и крхке. Па иако је велика, нити је чврсто вежу за подлогу, јер су веома јаке. Те нити имају диван жућкаст сјај, па их становници неких предела у Средоземном Мору, а нарочито становници неких крајева Јужне Италије од давнина користе да плету од њих женске рукавице, разнолике чипке, нежне огртаче итд. Пар рукавица израђен од тих нити може да стане у орахову љуску.

Ова шкољка припада породици бисерних шкољки, па се и у њој може наћи понеко зрно. Али, иако је она лепа, њен бисер није на цени и не може да се упореди ни по боји, ни по сјају са бисером у правој бисерној шкољки. „Прошетајмо опет по морском дну и посматрајмо шта се дешава у околини периске.

Да је с вама стручњак, он би вам испричао:

— Сада, пазите добро. Тамо у периски настанио се један рачић. Он може да буде велик до два сантиметра. У науци је познат под именом пинотерес. Он у љуштурама периске није нашао стан тек онако. Не, он је њен добар пријатељ, а и чувар. Његова кора веома је танка, а за тако нежно биће перискине љуштуре права су тврђава и пружају му добар заклон од злих становника мора. Разуме се, овај рачић као и свако живо биће не може да седи код куће, па изађе у шетњу по најближој околини. Очи су му веома мале, али он добро види. Брзо опази непријатеља и за трен ока улети у шкољку. Јурећи по пространом стану он надражује шкољку, а то је знак да је опасност близу и да се треба чувати. Периска одмах склапа љуштуре, па су обоје тако сигурни.

Овај рачић не врши само дужност стражара, него и чистача куће, коју стално поспрема и избацује што је непожељно, а нарочито песак који струја воде убаци међу љуштуре. Стручњаци кажу да у периски живи само један пинотерес. Ако други покуша да уђе, онда дође до жестоке борбе у ком побеђени губи штипаљке, па је присиљен да напусти свој стан и да тражи нови.

ЏИНОВСКИ УСИСИВАЧ ЗА ПРАШИНУ

Џиновски усисивач за прашину тежак око 15.000 килограма израђен је за аеродром у Балтимору (у Америци). Он може за један сат очистити површину од преко једног квадратног километра. Он је у стању да усиса не само прашину, него шљунак, ситне комаде гвожђа и остале отпатке који могу да оштете авионе при спуштању.

Лов на ТОТОАБЕ

Хватање риба за највећи акваријум на свету, Маринленд у Калифорнији, није ни најмање лак посао јер се рибе морају донети живе и неозлеђене. У овом акваријуму, чији базен морске воде има пречник од 27 метара, а дубок је пуна четири спрата, налазе се најразличитији и најређи „становници" Пацифика. Један од његових сарадника, Кенет Норис, описује овде како је ловио рибе за акваријум.

Пре зоре пробудио ме је мирис кафе и пржене сланине. Извукао сам се из топлог џака за спавање у малој кућици недалеко од мора. Доручковао сам на брзину и помогао да се прибор пренесе до обале. Први сунчани зраци обасјали су мирну површину залива кад смо се отиснули. Тога јутра, као и многих ранијих, пошли смо да хватамо рибе за акваријум.

Наш превенствени циљ била је риба тотоаба, или како је мештани зову — тотвава. Ова лепа риба бронзане боје сваког пролећа залази у залив доње Калифорније, да би у млакој и блатњавој води делте Колорада бацила икру. После тога губи се у дубинама залива и ретко се кад деси да је рибари улове. У време сеобе, крајем априла, ловљени су близу мексиканског рибарског села Сан Филипе примерци тотоабе тешки и по сто килограма.

Најближи сродник рибе тотоабе живи у водама Кине, где је на високој цени због свог мехура, који му се протеже испод кичме. Овај мехур Кинези суше и од њега праве чорбу која се сматра за специјалитет. И тотоаба има такав мехур, па су је Мексиканци годинама ловили искључиво због мехурова, које су извозили у Кину.

Четири дана крстарили смо око села Сан Филипе, али без успеха. Остао нам је још само један дан, а желели смо да на сваки начин дођемо до једног примерка тотоабе. То смо имали да постигнемо уз помоћ јаких удица и живог мамца тешког око један килограм. Но, чак и да нам тотоаба падне шака, велико је питање да ли би издржала пут од 500 километара, преко планина и пустиња, који нас дели од нашег акваријума. Уловљена риба морала би се брзо извући на површину и убацити у нарочити подводни танк. Овај танк бисмо затим довукли до обале, пребацили рибу у камион-цистерну, а онда — како јој буде до Маринленда.

Кад смо тога јутра стигли на место које тотоабе највише „воле", уловили смо прво неколико риба за мамац. Пошто смо их наболи на велике удице, бацили смо их у море. Сад је требало само седети и чекати. Пролазио је сат за сатом. Зар ни овог последњег дана нећемо имати среће? Наједанпут осетих јак трзај. Мора да сам био задремао, јер од изнађења умало не испустих конопац из руку. Готово у истом тренутку заигра пловак и код мог суседа. Зачас се сви сјатише око нас, да помогну у извлачењу ловине. Неко је у међувремену отворио врата подводног танка и ми, заједничким снагама, најзад успесмо да убацимо обе рибе у танк. Биле су дуге око метар и по и тешке бар по 50 килограма.

Сада је тек настао критичан тренутак. Кад се тотоаба извуче на површину, њен мехур се толико рашири да притисне унутрашње органе, услед чега риба угине. Зато је потребно да се он, у прави час, пробуши нарочитом иглом, како би се гасови испустили из њега. Брзо сам збацио одећу и ускочио у подводни танк. Обухватио сам ближу рибу руком и забо јој дугу иглу одмах иза грудног пераја. Затим сам притиснуо околину убоденог места, да би гасови што пре изишли кроз шупљу иглу. Тада сам пришао другој риби и поновио операцију. Сад су обе лежале на дну танка, што је значило да има пуно изгледа да ће живе стићи до акваријума.

Наш бродић је већ грабио ка обали највећом брзином. Убрзо се указало село. Искрцали смо се, али је море било исувише немирно да бисмо наш подводни танк могли да извучемо на површину. Није нам остајало ништа друго него да вечерамо и да чекамо да се море смири. Бринули смо се за драгоцену ловину; и то из два разлога. Пре свега зато што рибе услед љуљања подводног танка могу да добију морску болест и да угину, а и због могућности да их нападну изоподи, мали мекушци којих понекад у овим водама има у непрегледним јатима. Уловљена риба није способна да се брани и од ње убрзо остане само очишћен скелет.

Те ноћи нисмо ока склопили, али нам ни јутро није донело олакшање. Таласи су били још већи него претходног дана и ми нисмо могли ни да мислимо на извлачење танка на обалу, јер би се он том приликом разбио у парампарчад. Било нам је тешко при помисли да се дуго тражене рибе налазе на једва стотинак метара од нас, а да ми нисмо у стању ма шта да учинимо да бисмо их извукли. Сваки сат који је пролазио чинио је рибе све слабијим, а наше изгледе да их живе донесемо до акваријума све мањим.

Око подне, море је почело да се смирује. Било је крајње време да извучемо наш подводни танк. Али, нисмо га смели сасвим избацити на обалу, јер би се, услед притиска воде у њему, могао да распадне. Извукли смо га зато само допола, пребацили рибе на велика платнена носила и трчећи их пренели до камиона. Биле су живе и снажно су се праћакале.

Најзад смо могли да кренемо ка акваријуму. Како нисмо имали могућности да успут обнављамо морску воду, морали смо да журимо. Пут од 500 километара ваљало је прећи без застајања, осим за узимање бензина. Успут смо често контролисали скупоцени товар. Тотоабе дотада нису превожене живе, па нисмо знали како ће поднети путовање. И сваки пут би нам се озарило лице кад бисмо видели како рибе пливају у свом танку, не показујући знаке слабљења.

У рану зору стигли смо до акваријума и зауставили се крај базена намењеног тек приспелим рибама. Пребацили смо тотоабе у базен и тек тада смо могли да одахнемо. Извршили смо задатак и снабдели акваријум примерцима које није имао.

Неочекивано спасење

После очајничке битке, Јохан Тили, командант немачке католичке лиге који се у Тридесетогодишњем рату борио против протестаната, заузео је немачки град Ротенбург. Тили је толико био огорчен због отпора који му је град пружио да је одлучио да казни смрћу све чланове општинске управе. Жене и ћерке осуђених дошле су Тилију и на коленима га преклињале да одустане од намераване освете. Тили је попустио пред њиховим молбама и донекле изменио своју одлуку: уместо читаве општинске управе, биће погубљена свега четири њена члана. Општински оци одбили су ту „милост"; ако већ треба неко да умре — умреће сви заједно.

У тренутку кад су непријатни преговори дошли до ове тачке, у већницу општинског дома била је донета купа од три и по литра најбољег вина које се могло наћи у покореном Ротенбургу. Генерал Тили и седам његових ађутаната покушали су да је заједнички испију у част своје победе. Али, вино је било сувише јако и они нису успели да испразне целу купу. Мора да је вино било ударило генералу у главу, јер је изненада изјавио да ће поштедети чланове општинске управе ако се у граду нађе човек који ће испити пуну купу вина не скидајући са усана. Људи су се згледали запрепашћени. Учинити то изгледало им је немогућно. Најзад, Георг Нуш, дотадањи претседник општине, ступио је пред Тилија изјавивши да ће покушати да спасе своје суграђане. После последње капи, Нуш се без свести срушио на под. То је, срећом, била само пролазна несвестица и Нуш се убрзо опоравио. Тили је одржао реч, а град Ротенбург је све до пре двадесет година сваког пролећа приређивао нарочиту свечаност у част и спомен Георга Нуша.

Посао доконих људи

Неки докони људи који воле необичне статистике израчунали су да бербери отсеку око 4 метра косе човеку до 50 година живота. Можда је још луђа од ове статистика која каже да ако би се сви одресци косе наставили један на други онда би укупна дужина те једне длаке износила око 354 километра.

Од свега помало

Кад се разбије стакло, зраци који се од места удара шире на све стране „путују" брзином од 1,5 километра у секунду.

У 30 грама шећера има око 2,350.000 шећерних кристала.

За 6.000 година од једног пара мишева на свет дође 24.000 нових генерација. За исто то време роди се свега 200 нових генерација људи.

Приликом конструкције стратосферских балона сваки килограм уштеђен на материјалу омогућује да се балон испне у висину за још 10 метара.

Голубови не могу да чују људски глас.

Догађало се да колоне путујућих гусеница, дуге по 120 и широке 45 километара, заустављају возове у Аустралији и Новом Зеланду.

Да би се једна кућна мува успела уз зид за свега 30 сантиметара, потребно је да утроши онолико енергије колико је потребно да један радио-апарат читавих десет година производи непрекидан, мада прилично слаб звучни сигнал.

Кад би сви становници Њујорка говорили у исти мах, звук њихових гласова претворен у топлотну енергију био би једва довољан да се скува једна шоља чаја.

Већина људи, запитаних да без часовника одреде трајање једног минута, заустави се обично на тридесет петом секунду.

Можда није ловачка прича

Харвеј Скур из Скерсдејла, у држави Њујорк, има свега 15 година. Он је ђак, али он је за време ферија провео три месеца у лову по Африци. За то време уловио је преко 300 разних дивљих животиња. Овај млади и срећни ловац морао је да се „задовољи" овим бројем, јер је требало да се врати и да заврши свој разред.

ШЕТЊА КРОЗ СТИЛОВЕ

СТИЛ ЛУЈ XV

Епоха Луја XV (1723—1774) укључује декоративну производњу једне половине столећа, а обухвата и неколико година владавине Луја XIV.

Овај стил сведочи о потпуној измени дотадањег начина живота. Више нема огромних просторија ни галерија; одаје су сад удобније и прилагођене су интимнијем животу — трпезарије, салони, будоари, спаваће собе, сале за лето и за зиму, купатила.

Декоративна уметност овог доба одражава тежњу за удобношћу, задовољствима и слободом у начину живота и обичајима. Она је лака, љупка, кокетна и продуховљена. Са осећањем за пропорцију, она презире равне линије, симетрију. Разиграна машта царује у детаљима, али су велике површине хармонично уравнотежене.

★

Читава плејада уметника, инспирисана различитим изворима, створила је један потпуно нов стил, пун шарма који је произилазио из његових кривих линија.

Украси су лаки: гирланде, цвеће, атрибути лова, шкољке, акантус, ловорово лишће с бисерима, овални медаљони, машне (сл. 1).

Буше је велики сликар тога времена: његови ружичасти амори, његове митолошке лепотице, играју коло на зидовима и у облацима на таваницама.

Таписерија је поново у моди, и то изванредног квалитета. Мотиви за таписерију су басне, пасторалне сцене, кинески украси итд.

За израду намештаја увозило се скупоцено дрво и употребљавало се за облагање. Инкрустације у дрвету су типичан елемент овог стила. Испупчена комода са две фиjоке је карактеристична (сл. 2).

Омиљен је мрамор у боји, који се употребљава на разне начине, а нарочито за украшавање камина.

★

Канабе, маркиза, бержера, отоман, дупла постеља, постеља у „ниши", сведоче о једном укусу који је тражио удобност, као и читаво обиље нових, малих делова намештаја: сточићи за служење, за чај, за играње карата, за писање, за рад (сл. 3). У овој епоси родили су се ормани са огледалима и библиотеке, да остану у употреби и до данас, разуме се измењеног облика.

Столице, обојене или позлаћене, прављене су с металним федерима. Наслони за руке постављени су тако да иду мало упоље, наслон за леђа извијен (опет жеља за удобношћу), ноге такође извијене (сл. 4). Наслони за леђа у облику овала или „виолине" веома су распрострањени. Столице са сламом такође су у употреби.

Лепо украшени камини су веома у моди, као и канделабри, лустери од кристала и фењери од стакла и позлаћене бронзе у чијој је изванредној изради долазио до изражаја талент уметника. У моди су такође и разноврсни украси од скупоценог порцелана из Севра, мноштво ковчежића и разних ситних украса.

★

Од тканина употребљава се дамаст, брокат, скупоцени везови, у светлим бојама: ружичастој, сивој, небеско плавој. Сомот се врло мало употребљава.

И у грађанским кућама осећа се жеља за удобношћу: велики креденци, ормани за посуђе, за рубље, за смештање постељине, зидни часовници с клатном...

★

Претерана накинђуреност рококоа, злоупотреба кривих линија, доводи до реакције, и то под утицајем Мадам Помпадур. Настаје скретање према античкој уметности, која је поново постала актуелна откривањем Помпеје и Херкуланума. Линија постаје чистија. Долази до враћања класицизму.

МЛАДОСТ СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА

Једно предање казује да су Милетићи из Босне, с Босанске Крајине, и да су се негде почетком 18 века населили у Бачкој. Родоначелник Милетића био је Милета Завишић, чувени јунак и старешина велике задруге. За Милету се казује да је имао чету од 300 јунака; тридесеторица су увек уз њега ишли као перјаници, а остали су чували границу од Турака. После једног рата, кад се учини мир између аустриског цара и султана, Милета је морао да напусти границу, јер су Турци тражили његову главу. И тада он са својом огромном породицом — предање вели да је бројала седамдесет душа — и са својом убојном дружином, оде у Бачку и ту насели село Милетиће. Да би заметнули траг испред Турака, Завишићи се по Милетину имену прозваше Милетићи. Већ су Милетини синови променили своја занимања. Један од њих, Сима, отишао је у Нови Сад на трговину. Он је имао петнаест синова и три кћери. Његов најстарији син Аврам био је деда Светозара Милетића, славног вође војвођанских Срба и великог политичара.

Сима, отац Светозарев, изучио је чизмарски занат и, као што је тада био обичај, морао је најпре као чизмарски калфа да пође у „вандровку“, да усавршава свој занат код разних мајстора и у разним местима. Тек тада је могао да постане мајстор. Своју чизмарску радњу имао је у селу Мошорину, где му се, 22 фебруара 1826, родио и први син, који је по мајчиној жељи на знамењу добио име Светозар, а на крштењу дедино име Аврам. Касније је чизмар Сима успео да се име Светозар озакони и у политичком списку грађана.

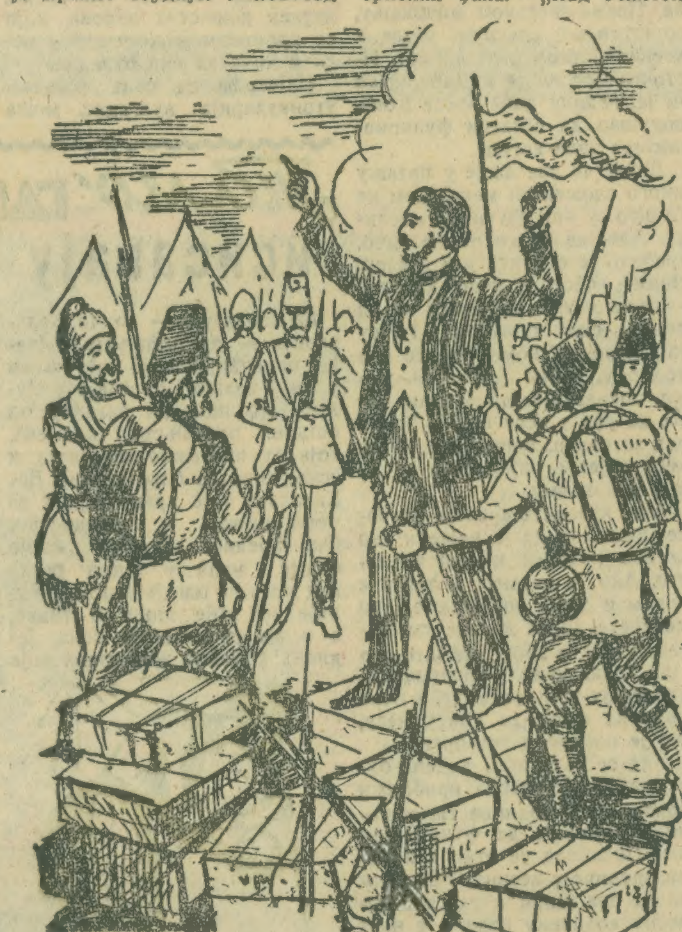
У мошоринској основној школи мали Светозар је био први ђак, али његов отац, сиромашни сеоски чизмарски мајстор, није ни помишљао да га пошаље на „велике школе“, у карловачку или новосадску гимназију. Хтео је да му дете научи нешто немачки, па да онда одабере занат који само буде хтело. Зато га је одвео у Тител, у немачку основну школу. „И ту се покаже Светозар још и боље. За три године изучи што друга деца једва за пет“. На крају треће године, на испиту, био је јавно похваљен и награђен као најбољи ђак. Међутим, то је требало да буде и крај његовог школовања. Мајстор Сима добио је синовљево сведочанство с најбољим оценама из седамнаест којекаквих предмета и упутио се са Светозаром у Нови Сад да изаберу занат. Светозар је тада имао тринаест година, носио је сељачке хаљине и дивио се великом граду.

Видевши дечаково сведочанство, један пријатељ мајстор Симин рече: „Издржи, Симо, како знаш трошком за годину дана, а после ће моја брига бити, дај дете на школе!“ Међутим, изгледа да мајстор Сима није хтео да одустане од своје замисли. Што је наставио школе, Светозар Милетић треба да захвали својој „доброј и племенитој мајци, којој не би тешко подносити невоље сиромаштва, само да јој син школе изучи. Она је молила свога мужа, те најзад и он попусти и остави сина и даље у школи“. Тако је, ујесен, 1838 године Светозар Милетић постао ученик првог разреда граматике, како су се тада називала четири нижа разреда гимназије. Ту је свршио и два виша (хуманитас), чиме се гимназија и завршавала. Наставни језик био је латински и немачки, предмета је било много, а Светозар Милетић је био увек „први одличан“ из свих предмета.

Кад је отац довео Светозара у Нови Сад, нашао му је стан код неке сиромашне удовице, а храну му је доносио од куће. Тада је дечак своје сељачке хаљине заменио је варошко одело, које је добио на дар од једног новосадског трговца. После га је узео к себи један професор. Светозар је професора послуживао, а овај га је издржавао. „Већ у другој школи (разреду) вредни ђак Светозар, осим што послужује свога професора, поучава имућније ђаке који тешко уче; учећи друге, учи се сам... Треће и четврте године Светозар сам себе издржава, својом трудбом и муком. Он је наставник деци првих људи у Новом Саду. Био је васпитач маломе Михаилу Полит Десанчићу, сину угледног новосадског трговца. Много година касније, Михаило Полит Десанчић прихватио је Милетићеву народну политику, постао му десна рука и највернији пријатељ, чувен и славан као и некадањи његов васпитач.

Светозар Милетић био је понос новосадске гимназије. Једном адвокату код кога је Светозар становао као ђак трећег разреда, Јован Хаџић-Светић рекао је: „Ви сте срећан човек. То дете из вашег села такав је ђак да га није било бољег; откад је ове гимназије, бољи ђак није ушао у њу нити је изашао из ње!“

Јован Хаџић постао је добротвор Милетићев; помагао га је за цело време његовог школовања, нарочито у Пожуну, Модри и Пешти, а и касније, кад је Милетић, после мађарске буне, наставио у Бечу своје правне студије. У новосад-

ској средини Милетић је стекао неколико верних пријатеља: један од њих био је и касније славни српски песник Јован Јовановић. Као ђак новосадске гимназије Милетић је објавио и прве своје стихове, написане у духу класичне школске лектире, јер то је било време кад се ђацима у гимназији за писмене задатке давало да пишу оде „по класичном метру“ или да састављају пастирске еклоге.

Године 1844, Светозар Милетић завршио је шести разред новосадске гимназије. Обе године филозофије (уствари седми и осми разред гимназије) свршио је у Модри и Пожуну (Братислави), у Словачкој, где је увек био већи број српских ђака. „Кад Милетић дође у седми разред гимназиски у Пожун, задиве му се тамо и саученици и учитељи. Прозове га један од учитеља да говори лекцију из латинског језика. Била то беседа Цицеронова. Милетић тако одговори да му учитељ у први мах чисто не верова онолику спрему и знање из латинског језика, показану при тумачењу Цицеронове беседе. После неколико дана прозове га и по други пут. И кад Милетић онако и још боље одговори, и изговорено латински протумачи и разјасни — изађе му учитељ задивљен ка другим својим садрузима те рече: „У седмом разреду, Србин Милетић је ђак да му пара нема, чудо од вредноће и знања!“

Словенска омладина која се налазила у школама у Пожуну, међу њима и српски ђаци, заносила се свесловенским идејама. Пожун је био једно од жаришта свесловенског покрета који је захватио Словене у Аустрији. На челу младих Словена у Пожну стајао је Словак Људевит Штур, одушевљени свесловен, који је постао идол и „младих на наука Срба“. Он је вршио дубок и значајан утицај на словенске ђаке у Пожуну, па и на Светозара Милетића, који је свом имену додао још једно — Свеслав. Милетић је постао присан и веран Штуров пријатељ, а убрзо се поред њега истакао као један од вођа словенске омладине у Пожуну. Та омладина организовала се у ђачким дружинама, где су се читали литерарни састави и где се говорило о будућности словенских народа и о њиховом праву на опстанак и независан живот.

И српски ђаци у Пожуну имали су своју дружину, коју су основали 1839 године и дали јој име „Слобода“, с библиотеком од око 400 књига која се звала „Књижница сербске младежи“. Песник Јован Илић забележио је да је 1845 Милетић био „претседник тога тада најславнијег збора у народу нашем“. Гесло дружине било је: „Не дајмо се!“ — у њему је био изражен отпор против свих непријатеља народних, у првом реду против Аустрије. Заједничким скуповима словенске омладине у Пожуну, поред Људевита Штура, претседавао је и Светозар Милетић. „Сећам се да је тада, — записао је Јован Илић — једне прекрасне ноћи, у друштву младих словачких патриота била величанствена, бакљадама осветљена забава, где сам позван био и ја. Било је то у виноградима пожунским. Претседници су били Милетић и Штур“.

Српски ђаци у Пожуну издавали су и свој руком писали лист — „Серпски соко“. У њему је Светозар Милетић објављивао своје стихове, прикупљао за њега материјал и био му уредник. Иако је био душа омладинског покрета, он је и даље остао најбољи ђак; много је читао и настојао је да и ван школских предмета прошири своју културу и знање. Скромну стипендију трошио је углавном на куповање књига. Његова дубока жеља била је да оде у Немачку, да ту, на изворима, студира савремену немачку филозофију и правне и политичке науке, које имају у себи више демократског духа него мађарска права „феудалистичка и од самих привилегија састојећа“. Но, та му се жеља није остварила. После завршене филозофије у Пожуну, Светозар Милетић отишао је у Пешту да студира права.

После идеалне пожунске средине, где се омладина заносила свесловенским идејама, Милетић је у Пешти затекао нешто друкчије прилике. Српска омладина у Пожуну била је увек на окупу, сви су ишли у исту школу, заједнички проводили време. „А у Пешти било их је и филозофа, и правника, и медицинара; и голобрадих дечака и маторих брадоња, па те разноврсне елементе није било могуће одмах у једно коло спојити“. Но, Милетић је ипак успео да неколицину другова окупи око себе. Састајали су се у његовој скромној собици. „Ту смо читали своје саставке и критике, — писао је касније један од њих. — На таквом једном састанку покрене Милетић мисао да у друштву с пожунском омладином издамо какву књигу где ћемо бити и писци и издавачи“.

Тако се родила замисао да се изда омладински зборник „Славјанка“, што су на једном ширем скупу одушевљено прихватили и остали „млади, у овдашњем (тј. пештанском) универзитету учећи се Славено-Србљи“. Светозар Милетић био је главни покретач остварења ове замисли, организатор послова око прикупљања рукописа и штампања. Новац су дали сами омладинци, а Милетић је ступио у везу и с лицејском омладином у Београду, где је два пута био.

„Славјанка“ је изишла из штампе и свуда узбудила младе духове, од којих су многи у њој гледали „почетак новог доба“, који казује да ће „ускоро куцнути отсудни час“. Идеје изражене кроз књижевне саставе у њој означавале су културни и политички програм тадање српске омладине. Велик део прилога у овом зборнику написао је Светозар Милетић, а нарочито је била слављена његова поема „Спасова ноћ“, кроз коју се провлачила основна мисао: смрвићемо нашег непријатеља. Будућност припада Словенима.

Светозар Милетић је као двадесетогодишњи младић постао вођа српске омладине која је учила школе по разним мађарским градовима, нарочито у Пожуну и Пешти. А кад су стару Аустрију, 1848 захватили први таласи револуције, Милетић је отишао у Шајкашку, где је побунио граничаре, говорећи им да не слушају царске официре који хоће да их одведу у Италију, где треба да угуше револуцију, него да остану на свом дому и да се боре за права свог народа.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

КАКО СЕ РАЗВИЛО КОПИТО?

Преци данашњег коња имали су на свакој нози прсте. Сви ови прсти нестали су, осим средњег, тако да данас коњ има на свакој нози по један прст с великим ноктом, званим копито, и остатке два закржљала прста са сваке стране копита.

КАД БИ БИЛО ИСТИНА...

Кад с неба падне звезда, кажу сујеверни људи, то на земљи умре један човек и његова душа одлеће на небеса.

Као и све остале сујеверне предрасуде, наука оспорава и ову, и то веома једноставном рачуницом.

Такозване „звезде падалице“, уствари су релативно мала камена или гвоздена тела — метеори или метеорити — која из космичког пространства улећу у земљину атмосферу и у њој изгарају. Према подацима астронома у земљин ваздушни омотач сваког секунда продире око 600 метеора и метеорита. У овај број урачунати су само они који се могу видети голим оком. Значи, за годину дана 17 милијарди „звезда падалица“ прелети преко небеског свода. Укупан број свих становника наше планете износи свега 2,5 милијарде. Рачуница је јасна — ако бисмо причу сујеверних

људи о „звездама падалицама“ примили за истину, онда би сваки од нас морао сваке године да умре не мање од седам пута.

1.144 КИЛОМЕТРА НА ВОДЕНИМ СКИЈАМА

Американац Џон Мусер забележио је ових дана необичан светски рекорд. Он је на воденим скијама без прекида прешао 1.144 километра. Бродићи који су га вукли смењивали су се на појединим етапама и Мусер би још наставио пут, да га један велики талас није оборио. Према изјави новог рекордера, број пређених километара био би знатно већи, јер је имао довољно снаге за вожњу још најмање три часа. Док је трајала вожња Мусер је гутао витаминске таблете и јео чоколаду.

НОВ ЕЛЕКТРИЧНИ САТ

Поред свих својих добрих страна електрични сатови имају и ту ману што се одмах зауставе чим дође до прекида струје. Сада је у Америци израђена једна нова врста електричног сата који има опругу која аутоматски ступа у дејство при најмањем прекиду струје и зауставља се чим струја дође. Опруга је довољно јака да сат може помоћу ње да ради око 30 часова без навијања. Када опруга дође скоро до краја, онда се на часовнику појави црвен знак, што значи да га треба навити.

САМО ЗА ПОЛА САТА

Листа нових проналазака све је већа. Тако се, према мишљењу неких отручњака, може извршити пречишћавање радиоактивне воде за свега пола сата. У воду се ставе хемикалије и за пола сата вода је чиста и без икакве опасности.

НАЈБРЖИ МОТОЦИКЛИСТА

Највећа брзина која је икад постигнута на мотоциклу износи 337 километара на час. Овај рекорд поставио је Немац Вилхелм Херц, на тркачкој стази код Боневила, у САД, 4 августа прошле године.

ЗВИЖДАЊЕ ЗАУСТАВЉА РАДИО

У Немачкој је израђен један радиоапарат који може да се заустави и звиждуком, а звиждуком може и да се пусти да свира. Један мали релеј прима звиждук и врши то заустављање или пуштање. Ово је нарочито погодно када човек разговара телефоном и свирање радија омета му да чује саговорника.

БАРСКА БИЉКА — МЕСОЖДЕР

Да би се нашла биљка која лови инсекте и њима се храни, не треба ићи у далеке тропске крајеве. Она се може наћи и ближе, у барама и мањим језерима. Научно име јој је — утрикуларија.

Највећи део стабљике ове

биљке налази се под водом и зато је човек обично не примећује, осим у доба цветања, кад њени лепи жути цветови, пречника око један и по сантиметар, вире из воде. Али, многобројне замке помоћу којих она хвата плен налазе се под водом, на нежним гранчицама. Те замке виде се и голим оком кад се биљка ишчупа и изнесе на површину, но да би се боље осмотриле потребно је увеличавајуће стакло. Оне изгледају као неке кесице, на чијем се отвору налазе мали израштаји. Ови израштаји доводе жртву у кесицу, а тешко оном становнику бара који се превари и уђе у њу.

Отвор кесице је најосетљивији њен део. Он има поклопац, који се отвара ка унутрашњој страни. Поклопац ће се померити и на најмањи притисак, али ће се опет вратити на своје место чим притисак престане.

Раније се мислило да су кесице утрикуларије пуне ваздуха и да им је намена да одржавају биљку у усправном положају. Међутим, 1875 године, немачки ботаничар Фердинанд Кон утврдио је да оне служе за хватање ситних живих бића. Према његовом мишљењу, животињице случајно улазе у кесице и тамо налазе смрт. Исто то мислио је и Дарвин, који је, годину дана после Кона, покушао да објасни функционисање ових кесица.

Данас се зна да је у питању много сложенији механизам него што су ови научници мислили. Али, да би се он разумео, требало је открити две ствари. Наиме, постоје неке длачице — њих четири до шест — на доњем делу поклопца. То су такозване трихоме. Кад се оне додирну, замка се отвара. Даље, показало се да вода не може да уђе у кесу кад је поклопац затворен. Баш ова особина кесе и јесте најважнија у целом механизму.

Ако извадите биљку из воде, видећете да је највећи део кесице надувен и пун течности. Ако је ставите у теглу с водом и дуже посматрате, приметићете да се кесице смежуравају. То је због тога што стотине влаканаца, квадрифида, усисавају изнутра воду, а нова вода не може да уђе у кесу, јер је поклопац затворен.

Кад се нека мала водена бува или каква ларва приближи поклопцу и додирне га, механизам почиње да функционише. Поклопац се отвара и вода продире у кесицу. Услед тога се она шири и усисава извесну количину воде, а с њом и несрећну водену буву. Чим жртва уђе у кесицу, поклопац се затвара. Механизам биљке толико је осетљив да чак и микроскопски ситни парамецијум може да га надражи.

Чим је поклопац спуштен, влакна почињу да усисавају воду и зидови се полако смежуравају, спремајући се за нову акцију. Иако је кесица дуга само четвртину сантиметра, она је увек спремна за варење. Жртва у почетку плива по течности у свим правцима, као да се чуди свом заробљавању. Али, ускоро почиње процес варења, који је дуготрајан и значи полагану смрт за жртву.

Дарвин је сматрао да се уловљена животињица прво распадне и да тек после тога сићушна влакна усисавају разложене састојке. То, међутим, није тачно. Утврђено је да у кесицама не долази до распадања, већ до процеса сличног варењу код животиња. Квадрифиди луче сокове за варење, а откривено је и присуство бензоичне киселине, која спречава распадање. Нађене су и бактерије које треба да олакшају варење, а којих има и код неких животиња. Цела уловљена животињица полагано се свари, изузев рожастих делова, који се временом нагомилају у кеси и чине да она отпадне.

Најчешћа од ових биљака, утрикуларија вулгарис, може да има на стотине замки. Један научник је испитао садржину 610 кесица на једној јединој биљци врсте утрикуларија неглекта и утврдио да су 62 кесице биле празне, у 44 су се налазили остаци који се нису могли распознати, док је преосталих 504 садржавало 2.085 разних организама.

Утрикуларија нема корена. Она се множи помоћу семена, али и преко изданака који презиме у муљу и из којих се у пролеће развију нове биљке. Познато је око 230 разних врста утрикуларија. Међу њима има и знатних разлика, али их све карактеришу ове подводне замке.

Не може да живи »без домовине«..

Када се прелистају каталози са именима животиња на Земљи, човек не може да се начуди богатству природе. Али, то је далеко од онога што још постоји, јер научници стално проучавају природу и проналазе нове ствари, а никад да дођу на крај. Тако постоје и многобројни гуштери. Један од њих је и црни гуштер — морски игуан, који живи на каменим обалама острва Галапагос, у Тихом Океану. Овај гуштер може бити дуг један метар, па и више. Бодље у облику кресте пружају се од врха главе готово до краја репа, али му те бодље не служе за одбрану. Оне су веома меке, а гуштер је по природи веома кротка животиња. Ако га човек ухвати и чврсто држи, он се очајнички отима, али никада не покушава да уједе. Храни се морским алгама за којима гњура у дубине. Међутим, ако је у заробљеништву, он неће даједе ништа, па ни најмилију храну своју — алге. Стално тугу[је] за својим крајем, док најзад не угине од велике чежње [за] „домовином".

ТАМО ГДЕ ВОДУ ИСИСАВАЈУ ИЗ ЗЕМЉЕ..

Ба-Калахари — Људи Калахарија — претстављају највеће црначко племе које живи у овој великој пустињи у Јужној Африци. За разлику од осталих пустињских племена, која су претежно номадска и искључиво се баве ловом, Ба-Калахари гаје праву страст за земљорадњу и сточарство. Они вредно обрађују своје баште, мада у њима ретко кад могу да одгаје нешто вредније од које диње и тикве, а о малим стадима коза, јединих домаћих животиња које

могу да опстану у пустињи, старају се с дирљивом нежношћу. Али, све то није довољно за живот и због тога Ба-Калахари зависе од онога што улове њихови вешти ловци.

Припадници овог пустињског племена толико су мирољубиви да та њихова особина често изгледа као плашљивост. Озбиљни су и готово суморни. Енглески истраживач Ливингстон говорио је да никад није видео ниједно њихово дете да се игра.

Као и свим пустињским племенима, тако је и Ба-Калахарима највећи и најболнији проблем — вода. У крајевима где нема потока и надземних извора, они се, да би до воде дошли, служе начином какав се не може срести нигде више у свету. За један крај шупље трске, дуге око 60 сантиметара, веже се свежањ траве па се стави у рупу ископану у земљи на оном месту за које се зна да садржи подземну воду. Затим се око трске, и то у прилично широком кругу, песак добро набије и утаба. Слободан крај трске узима у уста „сисач воде" — ову дужност обично обавља жена — и усисава подземну воду кроз шупљу цев и истовремено је, изванредно вешто, избацује из уста у љуску нојевог јајета. То претакање воде из уста у љуску она обавља помоћу једне сламке чији један крај држи између усана. Јаја ноја, која ће послужити као судови за воду, не разбијају се, већ се њихова садржина отстрањује исисавањем кроз мали, брижљиво начињен отвор. Кроз њега ће се, касније, јаје напунити драгоценом течношћу.

Први истраживачи овог дела Африке тврдили су да непријатељи, и поред свег тражења и свих претњи, никад нису могли да нађу сакривену воду. Али, оне који у њихова села дођу као пријатељи, Ба-Калахари ће послужити водом чак и онда кад је њима самима свака кап драгоцена.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

СПОМЕНИК ЗАБЛУДИ

Изнад великог часовника на згради општинске управе у Бенфелду, у Француској, стоји фигура човека који једном руком откуцава часове, а у другој држи кесу са златом. Овај часовник израђен је да би потсећао град да је у њему, 1331 године, због издаје погубљен један грађанин за кога се, одмах после извршења смртне казне, дознало да је непријатељима продавао само лажне информације.

ЦЕЛУ ГРЧКУ КЊИЖЕВНОСТ — У ГЛАВИ

Чарлс Бедем (1813—1884), највећи енглески научник свог времена, знао је напамет сва дела свих грчких класика, убрајајући ту и велике епове „Илијаду" и „Одисеју".

ЖАЛОСНА ЈЕЛА

Недалеко од Жерардмера, у Француској, крај једне чесме у подножју брега израсла је млада јела. Током година јела је потпуно обу-

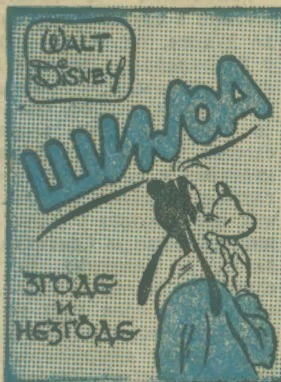
хватила чесму, тако да сад вода избија из самог њеног стабла. Становници Жерардмера дали су овој необичној чесми име „Јела која увек плаче".

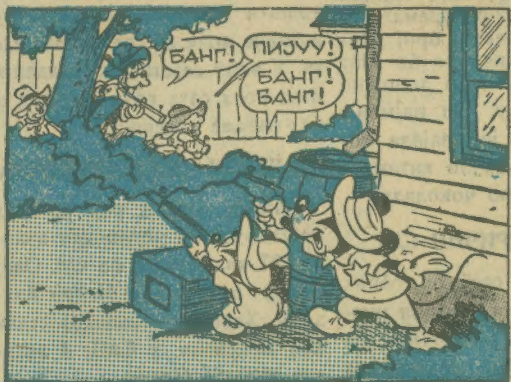
ЖИВА БЛАГАЈНА

Томас Ло из Тормордена, у Енглеској, сувласник и благајник једне фабрике за израду памучних тканина, тридест година је носио на врху свог цилиндра сву готовину предузећа, да би на

тај начин показао да оно „почива на здравим ногама и да је способно да одговори својим материјалним обавезама".

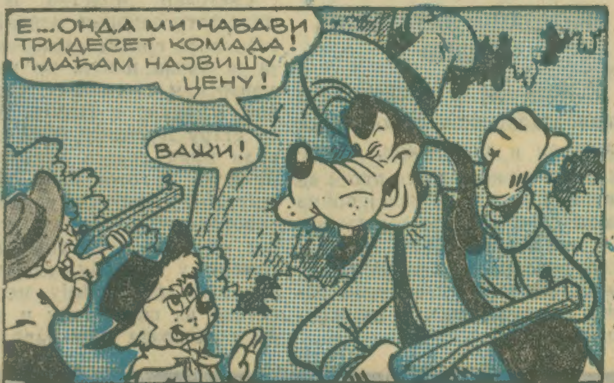

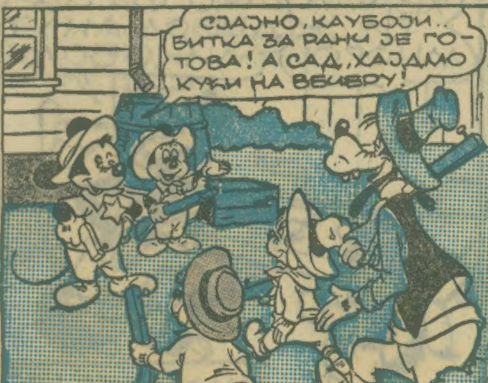

Са свих страна

АСПИРИН — ПРОТИВ СРЧАНИХ ОБОЉЕЊА

Амерички лекар Лоренс Крејвн препоручује својим пацијентима да сваког дана узимају сасвим мале количине аспирина како би спречили обољење срца. После операције на срцу, он је болесницима давао гуму за жвакање у којој је било аспирина. Мало помало, овакав начин лечења распростро се на око 10.000 пацијената. Сви су се они добро осећали, мада су многи били склони срчаним обољењима. Међутим, неки амерички специјалисти за срце сматрају да је метод који препоручује овај њихов колега непоуздан, јер аспирин није сасвим безопасан. Доктор Крејвн и његови пацијенти не слажу се са овим мишљењем и траже да се спор реши клиничким путем.

★ ★ ★

ЦРВЕНЕ РИБИЦЕ ИЗАЗИВАЈУ АСТМУ

Одавно је утврђено да извесни ситни љускари слатких вода изазивају алергичну астму, а у Марсељу је проверено да је осам људи добило астму због велике љубави према црвеним рибицама које су држали у становима. Лечење је било успешно. Но, пошто сад постоје изгледи да ће људи убудуће мање гајити рибе у малим акваријумима, ова болест ће ипак имати једну жртву којој неће бити лека — главног уредника познатог белгиског листа који се зове „Гајење риба у акваријумима".

★ ★ ★

СМРТНОСТ ОД ТУБЕРКУЛОЗЕ СВЕ МАЊА, ОБОЛЕЛИХ СВЕ ВИШЕ — У ФРАНЦУСКОЈ

Пре краћег времена, француско Министарство народног здравља објавило је статистичке податке из којих се види да се у тој земљи јако смањила смртност од туберкулозе. Док су 1946 године забележена 84 смртна случаја на 100.000 становника, број умрлих смањио се у 1956 на 32. Међутим, број оболелих стално расте. Тако их је у 1951 години било 55.651, у 1952 — 57.149, а у 1954 — 58.556. Повећање броја оболелих уствари је последица умањене смртности од ове болести, до које је дошло захваљујући употреби антибиотика и неких других лекова.

★ ★ ★

ЧОКОЛАДА БЕЗ УКУСА

Има две деценије откако сваки произвођач чоколаде зна да уколико су честице шећера и какаоа финије, утолико је укус производа бољи. Међутим, енглески Институт за истраживања у индустрији дошао је до закључка да постоји граница преко које не вреди ићи у мешави шећера и какаоа. Утврђено је да ако се они толико иситне да једна честица износи мање од 25 милимикрона, тада мешавина нема никакав укус. Ако би се начинила табла чоколаде од материјала чије су честице испод ове величине, она би била бљутава. Да се дође до савршено слатког укуса, стручњаци су морали да изврше специјална, електронска мерења честица. Но, то не значи да је и „чоколада без укуса" апсолутно таква, јер се у њој налази исти материјал као и код оне најбоље. Бљутавост, уствари, наступа услед несавршености нашег чула укуса, чији нерви нису у стању да осете каквоћу код сувише ситних честица.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗАСАД СВЕ УЗАЛУД...

Несреће које настају у ваздуху због судара птица и авиона већ годинама муче ваздухопловне стручњаке. Иако о томе штампа повремено пише као о ретким и веома необичним догађајима, они су, уствари, много чешћи него што се мисли. Од 1 јануара 1950 до 30 јуна 1955 године, 401 амерички авион оштећен је у судару с птицама! Чак и брзи реактивни авиони све више страдају од своје пернате браће: 1950 једанаест, 1951 четрдесет осам, а за првих шест месеци 1955 двадесет седам авиона!

Због тога је Команда америчког ваздухопловства издала налог Секцији за испитивање безбедности летења да проучи овај проблем и предложи мере за његово решење. Подаци су, као што се види, прикупљени, али неко ефикасно решење није пронађено. Поднето је дванаестак предлога од којих ниједан није прихваћен; међу њима су били:

— уништавати птичија јаја у околини летилишта, али је то одбачено због федералних закона о заштити птица;

— употребити соколове да „патролирају" око аеродрома, што је одбачено као нехумано;

— терати птице јаким звучницима који би преносили крике уплашених птица, што такође није прихваћено, јер се у Енглеској показало као неефикасно.

Британско краљевско ваздухопловство разматрало је исти проблем и чак употребљавало ултразвук за растеривање птица, али с мало успеха.

Засад изгледа да судари древних и нових станара ваздуха неће моћи да буду отклоњени у догледно време.

ОПЕТ НОВО...

Према изјави неких америчких стручњака ускоро ће моћи да се уз помоћ атомске енергије израђују чврсте пластичне материје за смештај и транспорт горива и мазива. Досадашњи опити показали су да ће ова пластична материја бити веома отпорна према топлоти, према ударима и разним хемиским реакцијама.

ЈУПИТЕР СЕ СМАЊУЈЕ

Неки амерички астрономи сматрају да је Јупитер некада имао масу која је била двадесет пута већа него што је данас, али се она смањила услед испаравања и других фактора. Тако, бар, они кажу.

ЕЛЕКТРОНСКИ УРЕЂАЈИ ЗА ИДЕНТИФИКОВАЊЕ МЕТАЛА

Идентификовање нових метала може лако да се врши и без лабораториске анализе и то помоћу једног новог електронског уређаја. Проба се врши на тај начин што се једна електрода споји са познатим металом, а друга са непознатим, кога треба испитати. На основу знакова на волтаметру стручњак може да одреди од чега се састоји тај метал и да одреди приближно његове особине.

НАЈМОДЕРНИЈА УМЕТНИЧКА ГАЛЕРИЈА У ЕВРОПИ

У Напуљу ће бити отворена најмодернија уметничка галерија у Европи, која ће се налазити у краљевској палати из 18 столећа. У чувеној палати „Капо ди Монте" радили су шест година најпознатији архитекти Италије, а реновирање и уређење палате стајало је 600 милиона лира. Галерија ће имати специјалну лабораторију с рентген апаратима за рестаурацију уметничких слика и утврђивање ко их је створио.

КАЖУ ДА ЈЕ НАЈВЕЋА

У Аустралији су нађени разни фосили, а међу њима и фосил рептилије која је живела у морима, по мишљењу стручњака, пре неких 120 милиона година. Названа је кроносаурус. Живела је у мору, хранила се рибама и мањим рептилијама, имала је четири велика пераја, реп дуг преко шест метара, врат око три метра, а глава је била нешто мања од три метра.

НЕВИДЉИВИ ГАСОВИ

Неки енглески стручњаци труде се да нађу начин како би гасови који излазе из млазних мотора били невидљиви, што би нарочито имало велику важност у рату. Гасови који излазе из мотора видљиви су на великим висинама, јер се водена пара која се налази у тим гасовима одмах кондензује када дође у додир са хладном околином.

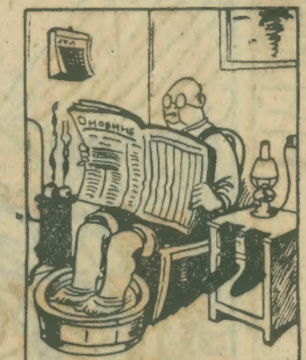
ПРАСТАРЕ ГУСЕНИЦЕ

У Кенији, у Африци, нађени су фосили црва, разних буба, паука, скакаваца гусеница и других животиња. На скамењеним гусеницама виде се трагови органа који су слични органима данашњих гусеница. Према оцени стручњака ови фосили су стари око 25 милиона година.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Расејани сликар

Ову слику свакако је радио неки расејани сликар, јер је на њој направио осам грубих грешака. Покушајте да их нађете, а ако баш никако не можете прочитајте наш одговор.

(Расејани сликар направио је следеће грешке: 1) човек који држи ноге у води има две леве ноге; 2) гасној лампи није потребан електрични спој; 3) наслов новина налази се на последњој страни; 4) чарапе не могу да стоје онако на сточићу; 5) наочари се не носе испод уха; 6) у јулу нема потребе да се ложи пећ; 7) врата од пећи окренута су к зиду; 8) на календару јул има само 30 дана).

Игра речи

Може ли се од 14 одузети 4, па да остане ипак само о-

14—4

сам шибица на столу!

Ко не може да се сети, нека погледа наше решење.

Ко је све прешао преко трга?

Рано изјутра пала је киша. На средини трга стајала су једна велика теретна кола, тако да је под њима асфалт остао потпуно сув. Кад су се кола склонила, пошто је киша престала, саобраћај је настављен и преко тог места — сувог док је свуда наоколо било мокро — прешли су... Ко је све прешао? Покушајте да дате одговор на основу трагова који су остављени на сувом асфалту...

Они који не могу сами да нађу решење, нека прочитају наш одговор.

(Тим делом трга прошли су: један ауто; један мотоцикл; један бицикл; два човека, једна жена, дете, пас, голуб и врабац).

ЗАШТО БЕЖИ?

Нису ови бројеви исписани тек онако. Узмите оловку, па их редом све спојите. Кад то учините, биће вам јасно зашто се дечак задувао трчећи

Јесте ли већ чули да...

... извлачење цедуљица које су доносиле као награду или поклон какву ствар, дакле нека врста лутрије, било је саставни део свечаности које су приређивали неки римски цареви. Нерон је, на пример, давао као добитак на лутрији кућу или роба. Хелиогабал је уживао да својим гостима приређује права изненађења. Тако би једна цедуља доносила златну вазу, а друга — шест мува.

... свирепе инсекте „богомољке" Кинези држе у кавезима и између њих приређују борбе, сличне борбама петлова.

... по тврђењу једне групе америчких научника, прамен косе који расте на једном квадратном сантиметру коже може да одржи терет од седам килограма. Пошто се код просечног човека под косом налази око 250 квадратних сантиметара, сва коса на глави могла би да одржи терет од 1.750 килограма.

... инструмент за испитивање каквоће брашна зове се алеурометар.

... стари Англосаксонци називали су јануар „вучјим месецом", желећи тим именом да кажу да су у то доба године вуци, натерани глађу, толико смели да се спуштају у села.

... име Алеутских Острва постало је, највероватније, од речи „алнат" којом Чукчи називају свако острво.

... од 1942 године пронађено је и проучено више од 3.500 разних врста антибиотика.

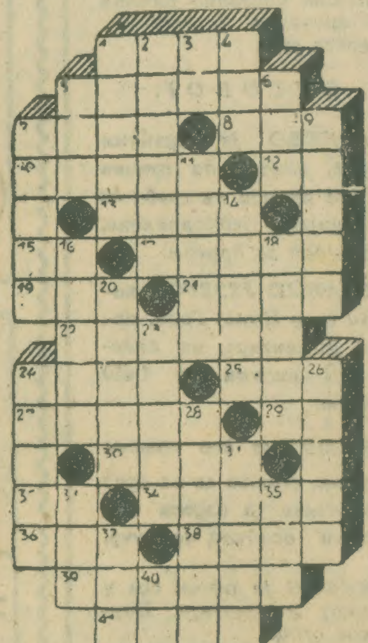
... алт је назив за дубок женски глас. Међутим, некада је тај назив означавао висок мушки глас који је готово могао да достигне висину женских гласова. Израз је иначе постао од латинске речи „алтус", која значи — висок.

... код афричких слонова и мужјаци и женке имају кљове. Међутим, међу слоновима на Цејлону свега једна од сто женки има кљове.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) алотропска модификација кисеоника; 5) један минерал; 7) провинција у Индији; 8) кретање кроз ваздух; 10) планина у Турској; 12) хемиски знак за натријум; 13) зимзелено дрво; 15) два слова; 17) род водених папрати; 19) бог почетка и свршетка код старих италских народа; 21) холандски физичар, добитник Нобелове награде; 22) опера од Визеа; 24) основа; 25) личност из познатог омладинског романа „Борба за ватру"; 27) мађарски историчар (1845—1906) град у старој Халдеји; 30) јужноамеричка товарна животиња; 32) слово латинице; 34) ћуд; 36) индустриска биљка; 38) римски домаћи богови; 39) брвнара; 41) наша река.

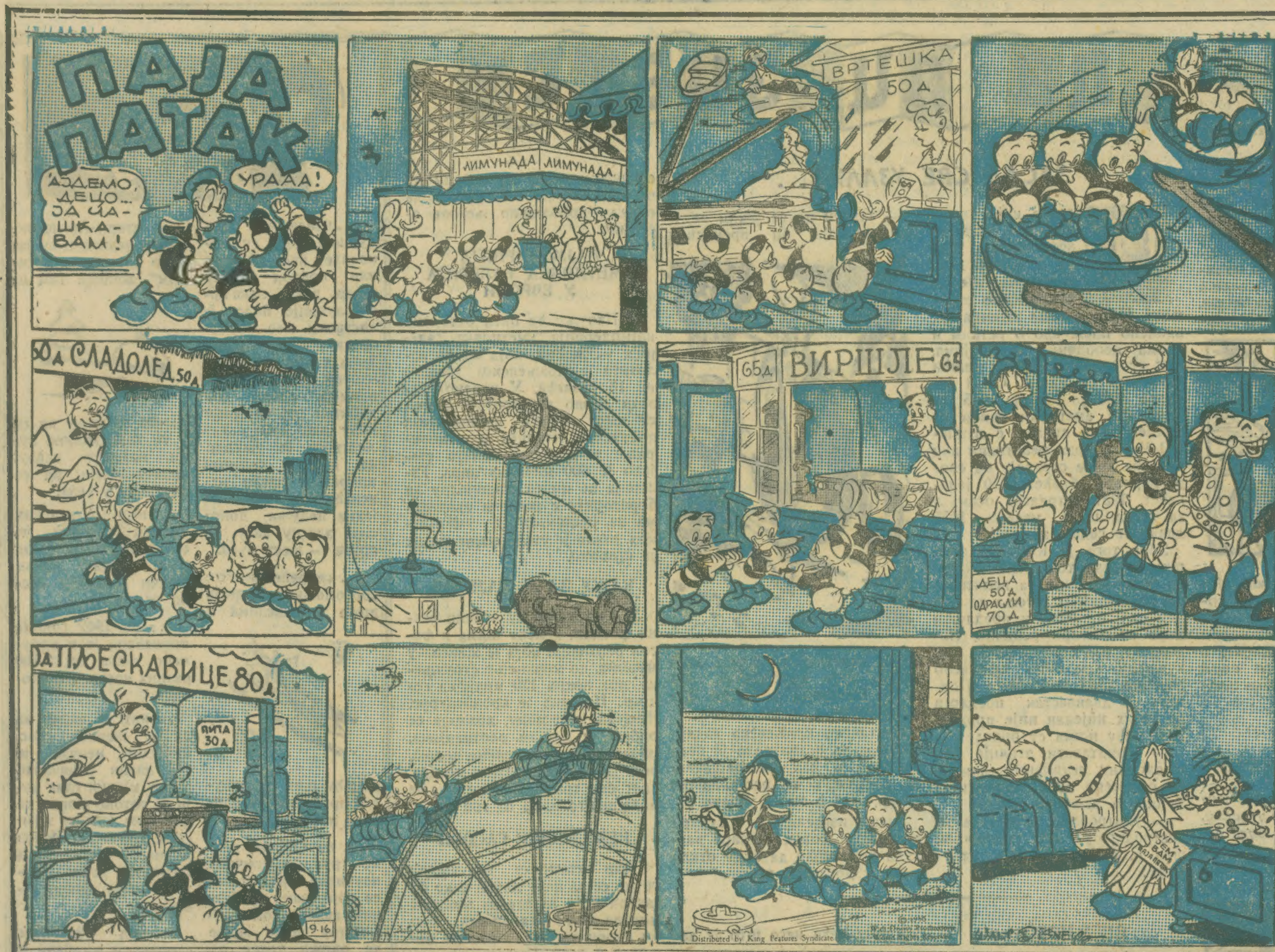
Усправно: 1) место у Чехословачкој; 2) чувени шпански голман; 3) самогласник и сугласник; 4) река у Африци; 5) јудејски краљ; 6) боја лица; 7) краљ Микене познат по својој суровости; 9) личност из једног Гогољевог романа; 11) врста подземног стабла; 14) најјужнији и најплоднији део Шведске; 16) наш фудбалер; 18) немачки лиричар (1802—1850); 20) носни глас; 23) наша планина; 24) једно дрво; 26) врста опнокрилаца; 28) паста за обућу; 31) двоколице; 33) раствор смоле у етеричним уљима; 35) река у Швајцарској, 37) птица певачица; 40) једна нота.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) лу; 5) зеро; 5) Зилахи; 7) каталози; 9) Ока; 10) лик; 11) со; 12) кк; 14) да; 15) Невада; 18) „Нана"; 19) Козара; 21) на; 22) ил; 23) та; 25) Ири; 27) сик; 28) Шарл Гуно; 31) Смирна; 32) амид; 33) аг.

Усправно: 1) Лела; 2) Урал; 3) Зита; 4) охол; 5) закон; 6) Изида; 7) кос; 8) Ика; 12) квази; 13) канал; 16) ено; 17) дар; 19) Карас; 20) Атина; 21) Нищ; 24) ако; 26) Ирма; 27) Сунд; 29) Лима; 30) Григ.

ЧЕКАЈУЋИ ПАТУ

Паја чека Пату пред једним киоском, нестрпљиво погледајући на велики јавни часовник.

— Хм, у задоцњењу је већ читав сат, — почиње он да се жести. — А добро зна да ја никад не чекам више од десет минута!

ЗБОГ ПОЛА МИНУТА

Паја и Шиља срели се на перону железничке станице.

Шиља: Шта је, нешто си нерасположен?

Паја: Како не бих био. Замисли, закаснио сам на воз свега пола минута!

Шиља: Их, а направио си такво лице као да си закаснио бар пола сата!

ДОКАЗ

— Кажем ти, Олива, Пера је јуче био пијан као земља.

— Немој тако, Попају. Откуд знаш да је био пијан?

— Па, кад сам дошао код њега, затекао сам га како се свађа са својом газдарицом...

— То уопште не доказује да је био пијан, — тријумфално ће Олива.

— Ма чекај, побогу да довршим реченицу. Газдарица уопште није била код куће!

Пустоловине Малога Џонија

морнара Томатраута и Кинеза Шанг-Лина

ДОНОСИМ ЦРНЕ ВЕСТИ! КАТОНОВИ ЉУДИ СУ ЗАРОБИЛИ МАЛОГ ЏОНИЈА!

ЧОВЕК ПЛАЧЕ ЧИМ СЕ РОДИ, А СВАКИ ДАН МУ КАЗУЈЕ ЗАШТО!

ПРЕДАЈ СЕ, ПСЕТО ПЛАЋЕНИЧКО, ДОК НИСАМ ИШЧУПАО ТВОЈЕ ЦРНО СРЦЕ!

СПРЕМИТЕ СЕ! ОНО СУ РАЗБОЈНИЦИ ПОДМУКЛОГА КАТОНА!

УПОМОЋ! ЛОПОВИ!

МОЛИМ БОГОВЕ СРЕЋЕ ДА ДОВЕДУ КАТОНА ПРЕД МЕНЕ ДА ГА ПОЗДРАВИМ ОВИМ КОКОСОВИМ ОРАСИМА!

МОЈА ГЛАВА БУЧИ КАО ДА МЕ ЈЕ СВЕМОЋНИ ЗЕВС УДАРИО СВОЈИМ НАЈВЕЋИМ ГРОМОМ!

СМРТ СВИМА ИЗДАЈИЦАМА У СЛУЖБИ ИЗДАЈНИКА КАТОНА!

НАСТАВИЋЕ СЕ...

Који је ОДГОВОР тачан

АРПЕЂО је:
планина у Италији
сицилијанска игра
музички израз
део шпанске женске одеће

ВРАЖЈЕ ЈЕЗЕРО налази се:
у Македонији
у Србији
у Словенији
у Црној Гори

КАМУТ је:
врста мушког одела
део коњске опреме
покрајина у Индији
архитектонски украс

КЕФИЗ је:
благо алкохолно пиће
грчко божанство
врста пустињског ветра
стилска фигура

АВУЛЗИЈА је:
хемиско једињење
планина у Азији
појава изазвана речном ерозијом
врста јела

ОДГОВОР:

АРПЕЂО *је музички израз, ознака да тонови једног акорда не треба да се свирају једновремено, већ један за другим.*

ВРАЖЈЕ ЈЕЗЕРО *налази се у Црној Гори, испод Дурмитора, на апсолутној висини од 1.450 метара.*

КАМУТ *је део коњске опреме, ставља се на врат животињи а служи као главни ослонац за вучу.*

КЕФИЗ *је речни бог у грчкој митологији, Нарцисов отац.*

АВУЛЗИЈА *је већи комад земљишта који река одједном однесе на другу обалу. Право власништва над таквом земљом регулисано је законским прописима.*

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.